

MIGRÁCIÓS KIHÍVÁSOK ÉS POTENCIÁLIS VESZÉLYEK A FÜGGETLEN ÁLLAMOK KÖZÖSSÉGE RÉGIÓJÁBAN

A Nemzetközi Migrációs Politika Fejlesztési Központ (ICMPD) már második alkalommal „szólalhat” meg e tudományos kiadványban. Ezúton szeretném megragadni az alkalmat, hogy gratuláljak a Határőrség alapításának 100. évfordulójához.

A Konferencia szervezői arra kérték fel az ICMPD-t (amely egy bécsi kormányközi szervezet), hogy egy előadáson keresztül mutassuk be, hogy szervezetünk milyen tapasztalatokkal rendelkezik a Független Államok Közösségében a határmenedzsment területén.

Természetesen az ICMPD-nek szélesebb körű tapasztalatai vannak ebben a régióban az illegális migráció elleni harc területén, mint csak a határmenedzsment területe, amelyre bizonyíték a 2004 márciusa és 2005 júniusa között végrehajtott és az Európai Bizottság által támogatott project, amelynek címe: *Re-direction of the Budapest Process to the CIS Region*. Ennek eredménye a *“Overview of Migration Systems in the CIS Countries”* tanulmány, amelyet 2006 év elején publikáltunk.

A Független Államok Közössége az alábbi tucatnyi országot foglalja magába a tizenöt volt Szovjet utódállamból: Örményország, Azerbajdzsán, Fehér-Oroszország, Grúzia, Kazahsztán, Kirgizisztán, Moldova, Oroszország, Tádzsikisztán, Türkmenisztán, Ukrajna és Üzbegisztán, amely országok részben, illetve egészben az EU közép –Ázsiára vonatkozó programjaiból részesülnek.

A korábban említett program mellett az Európai Bizottság BOMCA (Határmenedzsment Közép Ázsiában) programján keresztül az ICMPD tovább szélesíthette tevékenységi körét a határmenedzsment területén a régióban. A BOMCA projekt 4. fázisában az ICMPD leszerződött a BOMCA programok egyik végrehajtó szervével, az ENSZ Fejlesztési programjaiért felelős intézményével (UNDP- United Nations Development Programme), hogy a 4. fázis 10 projektjéből az elsőt (amely a jogszabályi reformokra koncentrál), valamint a hármast (határőrök képzése) dolgozza ki és valósítsa meg. A jogszabályi reformok projekt az alábbi négy országot érintik: Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán és Üzbegisztán, míg a képzési programban az előbb említett négy ország mellett még Türkmenisztán is részt vesz. A két projekt megvalósítása az ICMPD Nyugat Balkánon szerzett tapasztalatain alapul. A fő feladat az Integrált Határigazgatás koncepciójának támogatása különös tekintettel a határőrizetben érintett nemzeti szervek (pl.: határrendészeti szervek, vámszervek, egészségügyi, növény – és állategészségügyi, valamint egyéb érintett hatóságok, az adott országok rendszerétől függően) közötti együttműködésre. A szervezetek közötti és a szervezeteken belüli együttműködés a nemzetközi együttműködéssel közösen alkotják az Integrált Határigazgatás koncepciójának három alappillért.

Az ICMPD FÁK régióban szerzett tapasztalatainak megosztását és a jelen konferencia témáját összekötő kapocs az EU külső határa. Az EU külső határa a tíz új tagállam 2004. május elsejei csatlakozásával keletre tolódott. Ez azt jelenti, hogy az FÁK régióval közös új külső határt az új EU tagállamoknak kell megerősíteni. Ezt megelőzően az egyetlen közös határt a FÁK régióval a finn-orosz határ jelentette. Jelenleg az EU-nak Oroszországgal (Kaliningrad), Belorusz Köztársasággal és Ukrajnával vannak közös határai. A FÁK imént felsorolt országai a többi országgal együtt (Örményország, Azerbajdzsán és Grúzia) az EU szomszédságában kerültek.

Figyelembe véve, hogy a FÁK régió migrációs potenciálja jelentős, mint származási és tranzit régió, a FÁK országok helyzetét az EU-nak és tagországainak körülmények között elemezni kell. Az EU tagországok határrendészeti szerveit és társadalmait erő esetleges nyomás megelőzéséhez és megakadályozásához szükség van a fenyegetések meghatározására és az ellenük való felkészülésre. Hatékony intézkedéseket lehetne tenni szoros együttműködésben a FÁK országokkal és az érintett hatóságokkal. Mivel a FÁK államok a maguk kb. 270 millió lakosával tranzit országoknak számítanak a Kínából, Indiából, Afganisztánból, Pakisztánból vagy éppen az afrikai országokból érkező illegális bevándorlók miatt, ezért megfontolandó az illegális migráció és negatív hatásainak felszámolásával foglalkozó regionális nemzetközi szervezetekkel történő együttműködés több formája is. Ilyen szervezetek többek között a FÁK Végrehajtó Bizottság, az Eurázsiai Gazdasági Közösség (EurAsEC) vagy a Shanghai Együttműködési Szervezet (SCO) a Taskenti Terrorizmus-elleni Központjával. Ezen szervezetek között található olyan struktúrákat is, amelyek nemcsak igazgatással, de például terrorizmus elleni harccal foglalkoznak, amely a FÁK régióban is fontos kérdés.

Katonai és határrendészeti szakértők, elemzők és tudósok számára jól ismert tény, hogy az EU tagországok biztonságának potenciális veszélyeztetettségét elemezni kell és amennyiben lehetséges, meg kell szüntetni. A FÁK régióban, sajnálatos módon, számos megoldatlan konfliktus maradt és ezek, ugyan különböző mértékben, de potenciális veszélyt jelentenek a FÁK államokra, és szélesebb viszonylatban az EU-ra nézve is. Az is elhangzott már, hogy a nemzetközi közösség intenzív erőfeszítései ellenére sem sikerült problematikus helyzeteket megoldani pl.: Transnistria, Abbázia, Dél-Oszétia és Nagorno-Karabakh. Emellett a terrorizmus különböző formáinak állandó veszélye is jelen van a térségben (pl.: terrorista támadások Dubrovkában, Beslanban; a Ferghana völgyből származó terrorista csoportok törekvései egy iszlám állam megalapítására a közép-ázsiai régióban, stb.). Ezek egyéb bűncselekményekkel járnak együtt, mint, többek között, emberkereskedelem, kábítószer-, fegyver- és radioaktív anyagok csempészete. A FÁK országok leg többjében kialakult súlyos gazdasági helyzet tovább tápot ad a feketemunkának, az illegális migrációnak és a korrupciónak.

Az Szovjetunió felbomlása után 1991-ben, az akkoriban Újjáalakult Államokként emlegetett országok szembesültek olyan új határok létrehozásának feladatával, amelyek a szovjet időszak alatt nem léteztek. Egészen mostanáig nem sikerült mindenhol megállapítani az új határokat. Néhány országban a határvédelemért felelős szervezetek fenntartották a szovjet stílusú határvédelmet és továbbra is katonai struktúráként működnek a nemzetbiztonsági szerveken belül. Egyes államokban nem lehet a határigazgatással

kapcsolatos valamennyi információhoz hozzáférni és ezért a statisztikai adatok államtitoknak minősülnek.

A FÁK országok „szárnyaikat bontogató” határrendészeti szervei olyan kihívásokkal szembesültek, mint az Oroszország és Kazahsztán közötti, leghosszabb szárazföldi határ (majdnem 7000 km), megállapítása és kijelölése. A Tádzsikisztán és Afganisztán között meghúzódó határ Közép Ázsiában egyszerre fontos kihívás és potenciális veszély a stabilitásra nézve. Ezt a határszakaszt 2005-ig az orosz határvédelmi erők őrizték, amikor is Oroszország visszavonult a határról és átadta a felelősséget Tádzsikisztánnak. Ennek az ingatag határnak a védelmére Tádzsikisztán segítséget kap az EU-tól –a BOMCA-n keresztül –, az USA-tól, Nagy Britanniától és Oroszországtól. Afganisztán a legnagyobb kábítószer előállító ország, a kereskedelmi útvonalak pedig Közép Ázsián keresztül vezetnek Oroszországba és tovább Nyugatra. Ez a kábítószer-kereskedelem szorosan kapcsolódik mindenféle egyéb bűncselekményhez, ideértve a szervezett bűnözői csoportok katonai támadásait a határátkelőhelyeken, amelynek eredményeként az átkelőhely személyzetét gyakran túszként tartják fogva

A közép ázsiai régió helyzete szintén instabil a Ferghana Völgyben, amely etnikumokban gazdag, történelmileg érzékeny területnek számít. A Ferghana Völgy – egy 12.000 négyzetkilométer nagyságú terület – népességének harmada üzbég, ötöde pedig közép ázsiai. Ezen túl a völgy Üzbegisztán, Kirgizisztán és Tádzsikisztán területén helyezkedik el, a határokat nem sikerült teljes mértékben megállapítani és kijelölni. Számos beékelte terület létezése, pedig bizonyos feszültségeket okoz az államok között, pl.: lövöldözésekre kerül sor a határrendészeti szervek között. Ez a helyzet, az iszlám radikalizmussal, a bűnözéssel, a munkanélküliséggel, valamint a gazdasági és az ökológiai instabilitással kombinálva lehetséges robbanási ponttá teszi a Völgyet. EurAsEC egy korai figyelmeztető és válaszadó mechanizmus létrehozását sürgeti a közép ázsiai régióban, mivel a Ferghana Völgyet időzített bombaként értékeli a szervezet, amely a jövőben jelentősen destabilizálhatja az egész régiót, vagy a közép ázsiai államok összeomlását okozhatja, így több százezer ember belső menekültté.

Végezetül szeretném elmondani, hogy a határrendészeti szervek munkája nemcsak a FÁK országokban, de az Európai Unióban is kihívásokkal teli. Nem szabad megfeledkezni hatékonyságról sem, amely egyrészt megkönnyíti a személyek és áruk szabad mozgását, ugyanakkor megakadályozza az illegális migrációt. Arra is gondolnunk kell, hogy a határ-kérdés nem egyoldalú, és minden határnak két oldala van, amelynek kommunikálnia kellene egymással és támogatnia egymást. Szeretném még egyszer kihangsúlyozni az Integrált Határigazgatási koncepció három oszlopának jelentőségét: szervezeten belüli, szervezetek közötti és a nemzetközi együttműködést.